

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

IZ VSEBINE:

ZIVLJENJE IN DELO NAŠIH MLA-
DINCEV NA MLAD. PROGI
MED KOROŠKIMI OTROKI V PO-
ČITNIŠKI KOLONIJI PRED-
DVOR
NOVA JUGOSLAVIJA
JUGOSLAVIJA JE PREJELA TRI
GRAMME RADIJA
KMEČKI GOZD V BODOČNOSTI

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 12. IX. 1947

STEV. 50 (78)

Dejstva nasproti zlaganim trditvam „merodajne osebnosti“ koroške deželne vlade o položaju koroških Slovencev

Na lažno poročanje reakcionarnega avstrijskega časopisja v zvezi z izjavo Ešrena Badnjeviča na tiskovni konferenci v Beogradu ugotavlja Tiskovna služba OF:

Koroško časopisje socialistične in ljudske stranke je v svojih današnjih izjavah objavilo po agenciji APA razširjeno izjavo »merodajne osebnosti« koroške deželne vlade, po kateri bi koroškim Slovincem nihče ne kratil njihovih narodnih in kulturnih pravic.

Ta izjava je očiten poizkus, da bi se prevarala svetovna javnost z neresničnimi podatki o dejanskem stanju, v katerem so koroški Slovenci. Zaradi tega objavljamo poročilo o dejanskem stanju, ki stavlja izjavo »merodajne osebnosti« koroške vlade v pravo luč in točko za točko postavlja na laž.

O narodnostnih pravicah koroških Slovencev, o katerih govori govornik koroške deželne vlade, zelo prepričljivo pričajo naslednja dejstva:

1. Že leta 1942, v oboroženi borbi proti nacifašizmu nastala Osvobodilna fronta za Slovensko Koroško, kot množično gibanje vseh antifašističnih koroških Slovencev še do danes ni nikjer javnopravno priznana.

2. Zveza bivših koroških partizanov je bila prepovedana z odlokom policijskega ravnatelja v Celovcu, Zl. 345/1/43 od 4. 4. 1946, pri čemer se je odlok skliceval na britansko vojaško vlado.

3. Zveza slovenskih izseljencev je bila z odlokom varnostnega direktorja za Koroško, Zl. 10.123/SD/46 od 13. 8. 1946, razpuščena in prepovedana.

4. Zveza mladine za Slovensko Koroško je bila z odlokom varnostnega direktorja za Koroško, Zl. 28.479/SD/46 od 17. 10. 1946, proglašena za nelegalno.

5. Antifašistična fronta žena na Slovenskem Koroškem je bila z odlokom varnostnega direktorja za Koroško, Zl. 28.479/SD/46 od 17. 10. 1946, proglašena za nelegalno.

6. Zveza bivših političnih internirancev in preganjancev za Slovensko Koroško je bila z odlokom varnostnega direktorja za Koroško, Zl. 32.327/SD/46 od 25. 11. 1946, prepovedana.

7. Številni poslovni prostori okrajnih in lokalnih organizacij OF so bili zaseženi, prošnje za nakazilo pa odbite.

8. Dne 27. 3. 1947 je bil Karel Pruš-

nik, eden prvih koroških partizanov in sekretar Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, obsojen zaradi nošenja slovenske narodne zastave na štiri mesece ječe ter je bil zvezan odpeljan v kaznilnico Karlau pri Gradcu. S tem v zvezi je bilo istega dne obsojenih osem nadaljnjih funkcionarjev slovenskih organizacij, bivših partizanov, internirancev in izseljencev na skupno 14 mesecev ječe in 1.100 šilingov denarne kazni.

9. Dne 7. 6. 1947 je bilo obsojenih 8 slovenskih antifašistov na zaporne in denarne kazni, ker so v slovenskem kraju Sveče poleg obstoječih nemških napisov na javnih poslopjih in kašipotih postavili tudi slovenske označbe. Med obsojenimi je bil sekretar Kmečke zveze za Slovensko Koroško.

KAKŠEN JE V RESNICI »VZORNI« DVOJEZIČNI POUK

»Merodajna osebnost« koroške deželne vlade smatra izvajanje »dvojezičnega pouka« za »vzorno«.

Dne 4. 8. 1946 je Slovenska prosvetna zveza poslala prosvetnemu ministrstvu na Dunaju pritožbo proti vladajočim šolskim razmeram na Slovenskem Koroškem. S tem v zvezi je prosvetno ministrstvo pozvalo koroški deželni šolski svet, da zavzame svoje stališče, ter je tudi prejelo poročilo, ki ga je podpisal šolski nadzornik gospod Just. Iz tega posnemamo nekaj mest, ki razgaljajo »vzornost« dvojezičnega pouka. Poročilo pravi med drugim:

»Majhen del prebivalstva jezikovno mešanega ozemlja, ki je sestavljen zlasti iz bivših nacionalsocialistov, z različnimi ukrepi poizkuša prepričati dvojezični pouk.

Nasprotniki trdijo, da bi izvedba uredbe pomenila isto kot slovenizacijo dvojezičnega ozemlja. Ta miselnost ne izvira šele iz nacistične dobe, temveč je starejšega datuma ter je prišla v južno Koroško z nemškimi nacionalnim gibanjem.

Približno od leta 1890 je na Koroškem obstojala gonja proti utrakvistični šoli. Društva »Südmark«, »Deutscher Schulverein«, nemško-nacionalna telovadna in pevka društva so v tej smeri razvijala svojo delavnost, ki sta jo v nacistični dobi v povečani meri prevzela »Gaugrenzlandamt« in »Kärntner Heimatbund« pod vodstvom Maier-Kaibitscha.

Na teh dvojezičnih šolah poučuje 280 učiteljev. Od teh jih ima izpite usposobljenosti v nemškem in slovenskem učnem jeziku 33. Del učiteljstva dvojezičnega področja zavzema proti uvedbi dvojezičnega pouka odklonilno stališče.

Šolski nadzorniki, zlasti začasni nadzornik za dvojezično šolstvo, se zdaj trudijo, da bi s predavanji v študijskih kroških ustvarili znosno ozračje. Žal pa najdejo v tem pogledu pri drugih javnih uradih malo razumevanja. Tako na primer nadzoruje državna policija inšpektorja za dvojezične šole pri njegovih predavanjih po zagrizenih učiteljih in učiteljicah, ki dajejo popolnoma netočna poročila.

»Vzornost« dvojezičnega pouka je ovrgel tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Joško Tischler, ko je dne

19. aprila 1947 v svoji brzojavki podpredsedniku ministrskega sveta FLRJ protestiral proti izjavam avstrijskega zunanjega ministra dr. Gruberja na moskovski konferenci zunanjih ministrov. V tej dr. Tischler izjavlja dobesedno: »Ugotavljam, da je šola tudi danes središče ponemčevanja za slovensko mladino. Slovensko mladino še nadalje poučujejo nacisti in folksdojčerji, redke slovenske učitelje onemogočajo. Slovenskih učil vlada ne preskrbi.«

K šolskemu problemu nadalje ugotavljamo, da se slovenskim antifašistom na Koroškem načrtno onemogoča študij na učiteljskih, kakor tudi poučevanje. Nasprotno pa najdejo pobegli inozemski fašisti odprta vrata in uživajo vso podporo. Dne 4. julija tega leta na primer je položilo na celovškem učiteljskem zrelostni izpit 38 učiteljev in učiteljic. Med njimi je bilo samo 7 koroških Slovencev, ostali del pa so tvorili Avstrijci, številni folksdojčerji in drugi fašistični emigranti iz Jugoslavije.

LAŽ O SVOBODI NASE PROSVETE

Trditev, da imajo slovenska prosvetna društva na Koroškem vso možnost svobodnega delovanja, je groba potvorba dejanskega stanja. To zlasti dokazujejo naslednja dejstva:

Slovenski prosvetni zvezi, ki se je morala proti razpustitvi, ki so jo ukazali nacisti, boriti proti hujšakškim šikanam več ko eno leto, še danes niso bili poslovni prostori dodeljeni. Na vse prošnje je dospel končnoveljavna odklonitev pisarniških prostorov 12. 5. 1947, Zl. M. Abt. I/B (1) 47/H. Ref. Nr. 5 od magistrata deželnega glavnega mesta Celovca.

Na isti način je magistrat Beljak s spisom Az. WaA-4053/45 od 18. 7. 1947 odklonil prošnjo za nakazilo poslovnih prostorov v Beljaku po dveh letih.

Zlasti varnostna direkcija za Koroško, v kateri so pod poveljstvom bivšega Hitlerjevega podpolkovnika, danes polkovnika Stossierja, še številni nacistični oficirji, sistematično zatira demokratične pravice slovenskih prosvetnih organizacij. Z odlokom Zl. 30.040/SD/46 Dr. Sch. je varnostni direktor za Koroško uvedel stalno policijsko nadzorstvo nad vsemi člani in prireditvami slovenskih prosvetnih organizacij ter zahteva mesečno poročilo. Z ukrepom istega varnostnega direktorja se poleg tega v nasprotju z vsemi ustavnimi pravicami izvaja z vseni šikanami policijska cenzura pri vseh slovenskih prireditvah. Dovoljujejo se le igre »brez politične vsebine in tendence«. Zlasti vzbujajo ogorčenje dejstva, da opravljajo to cenzuro »razseljene osebe«, folksdojčerji in fašisti iz Jugoslavije.

V zadnjem času se celo poizkuša, da bi prepričali sploh vsako izražanje volje koroških Slovencev. Tako so bile na primer v zadnjih dveh tednih samo v okraju Celovec pri prireditvah v Podlublju, St. Janžu v Rožu in v Škofljah policijsko prepovedani nagovori in resolucije; v primeru prekršitve je bilo zapretno z nasilno razpustitvijo.

Slovenske kulturne in prosvetne ustanove sploh še niso dobile odškodnine (Nadaljevanje na 2. strani)

POOF KOMISIJI ZA SESTAVO DRZ. POGODBE Z AVSTRIJO NA DUNAJU

Koroška deželna vlada je dne 6. septembra 1947 objavila podatke o stanju koroških Slovencev. Ta objava je v celoti neresnična in ne odgovarja dejanskemu položaju.

Ponovno predlagamo, da visoki forum zasliši predstavnike koroških Slovencev, ki bodo poročali o resničnem položaju na Slovenskem Koroškem.

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško.

K. Prušnik l. r. Dr. Fr. Petek l. r.

Oblasti na Koroškem zatirajo kulturno in narodno svobodo Slovencev

V četrtek 4. t. m. je bila na direkciji za informacije pri predsedstvu vlade FLRJ tiskovna konferenca, na kateri je opolnomočeni minister in načelnik oddelka za informacije zunanjega ministrstva FLRJ Ešren Badnjevič dejal naslednje o politiki avstrijskih oblasti do koroških Slovencev:

Politika, ki jo vodijo avstrijske oblasti do koroških Slovencev, je v neposrednem nasprotju z obvezami, ki jih je Avstrija sprejela na konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Moskvi. Do koroških Slovencev vodijo danes politiko germanizacije in zatiranja kulturne in narodne svobode. To politiko vodijo pod varstvom avstrijskih oblasti isti ljudje, ki so v času hitlerjevske diktature in v imenu velikega nemškega rajha preganjali koroške Slovence. Iz naslednjih dejstev se to dobro vidi:

Pred kratkim je direktor javne varnosti za Koroško, polkovnik Stossier, bivši hitlerjevski oficir, proglasil demokratsko mladinsko zvezo za Slovensko Koroško za ilegalno organizacijo. Sredi avgusta so koroške policijske oblasti prepovedale vsa politična zborovanja koroških Slovencev in jim na ta način odvzele možnost izražanja njihove volje. Koroški Slovenci, ki so med vojno izdajali ilegalne časopise, danes ne morejo tiskati svojih časopisov. Na Koroškem je prepovedano nositi jugoslovansko zastavo. Glavni organizator narodno-osvobodilnega gibanja — Osvobodilna fronta — še do danes ni priznana kot legalna organizacija.

Dočim partizanski invalidi ne dobivajo finančne podpore, so invalidi Wehrmachta in SS-oddelkov te podpore deležni. Koroškim Slovincem, ki so jih nacisti izgnali iz njihovih domov, ne priznajo pravic, ki jim pripadajo po zakonu o žrtvah nacizma — ne dobivajo nobenega povračila za škodo, ki jim jo je povzročil nacistični okupator. Avstrijske oblasti na Koroškem še do danes niso povrnila zadržanih in hranilnicam koroških Slovencev večmilijske lastnine, ki so jo nacisti oropali.

Jugoslovanska vlada smatra, da so za to politiko odgovorne zasedbene oblasti na Koroškem in avstrijska vlada.

Koroška mladinska brigada - UDARNA

Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško je prejel 6. t. m. z mladinske proge Šamac-Sarajevo naslednjo brzojavko:

Pokrajinskemu odboru ZM za Slovensko Koroško:

1. koroška delovna brigada — udarna!
Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško je poslal udarno mladinsko brigadi »Franca Tavčmana — Lenarta« brzojavne čestitke, ker je na delu, ki ga opravljajo jugoslovanske in inozemske delovne brigade na progi Šamac-Sarajevo, dosegla tako velike uspehe in častno zastopala Slovensko Koroško. Tem čestitkam se pridružuje mo vsi koroški Slovenci!

ali plačila za imovino, ki so jo oropali in uničili nacisti. Dve slovenski šolski zgradbi, vsi prosvetni domovi kot tudi Mohorjeva hiša v Celovcu so še danes zaseženi. Za avto, ki ga je zasegel gestapo, so sploh odklonili nadomestno nakazilo. Po nabavi osebnega avtomobila je bil uveden proti predsedniku Slovenske prosvetne zveze dr. Jošku Tischlerju sodni postopek, baje zaradi prestopka predpisov o nakupu. Nakazila za bencin so Slovenski prosvetni zvezi načelno zavračali.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU CELOVEC

Glede slovenskih oddaj v radiu Celovec ugotavljamo: Te oddaje so najbolj groba žalitev koroških Slovencev. Slovenski prosvetni zvezi, ki je storila vse, da bi lahko pri oddajah sodelovala, so odpovedali samostojno postavljanje programov zaradi »političnih tendenc«. Dne 9. 6. 1946 na primer je inozemski fašist Jože Čufes, bivši domobranski podoficer vojnega zločinca Rupnika, prekinil oddajo, ker je Slovensko prosvetno društvo iz št. II. imelo na sporedu pesem, v kateri je bila beseda »partizan«. Pod odgovornim vodstvom britanske obveščevalne službe so te oddaje skoraj popolnoma samostojno področje delovanja preseljenih oseb. Radijsko sekuljo pa upravlja 6 inozemcev. V oddajah nastopajo pevski zbori iz taborišč »razseljenih oseb«. Vsebinsko so te oddaje takšne vrste, da kar najgloblje žalijo najsvetejša čustva slovenskega naroda na Koroškem.

OF SE DANES NIMA SVOJEGA GLASILA

Nasproti trditvi »merodajne osebnosti«, po kateri naj bi koroški Slovenci imeli lastne časopise, pa stoji dejstvo, da OF za Slovensko Koroško kljub neštetim pismenim in osebnim intervencijam še do danes nima lastnega glasila. Dokler so britanske oblasti upravljale tisk, so odločno odklanjale izhajanje glasila OF in danes ni niti ene tiskarne, ki bi bila pripravljena, da bi prevzela tiskanje glasila OF. Privatni tehnik »Slovenski vestnik«, ki zastopa interese koroških Slovencev, izhaja na Dunaju, ker v Celovcu za to ni nobene možnosti. Izdajatelj je dr. Matko Scharwitsl.

Britanska obveščevalna služba pa izdaja v Celovcu tednik »Koroška kronika« v slovenščini. Glavni urednik je britanski organ. V uredništvu ni nobenega koroškega Slovenca, temveč izključno iz Jugoslavije pobegli DP-jevi, kakor na primer bivši funkcionar SS Palouz iz Maribora, dalje bivši domobranski podoficer Čufes Jože iz Ljubljane in še pet nadaljnjih DP-jevcev. Značilno je tudi dejstvo, da se »Koroška kronika« tiska na strojih, ki so jih nacisti ukradli v slovenski tiskarni Vir pri Ljubljani in so torej jugoslovanska imovina.

NACISTIČNI URADNIKI ŠE VEDNO NA POLOZAJIH

Govornik deželne vlade zatrjuje, da ni niti eden vodilni uradnik prejšnjega nacističnega režima na svojem nekdanjem mestu pri koroški deželni vladi. To je točno le toliko, v kolikor v demokratični državi ni več nobenega nacističnega položaja. Nekaj svojevoljno vzeti primerov pa dokazuje, da so številni nekdanji nacistični uradniki na istih oz. romah enakih položajih in da so mnogi od njih po koncu vojne dobili celo višje položaje.

Polkovnik Stössler: v nacistični dobi Hitlerjev oficir. Še 7. 5. 1945 je nosil uniformo nemškega podpolkovnika. Po vojni je bil povzpet v polkovnika in imenovan za varnostnega direktorja za Koroško.

Dr. Karl Newole: v času nacizma nekdanji Hitlerjev oficir, ki je kot kapetan služil v nemški vojski in je dalje dobo opravljal odgovorne naloge v upravnem aparatu za opremo Hitlerjeve vojske. Danes je na vplivnem položaju ravnatelja deželne urada.

Rudolf Cefarin je bil v času nacizma urednik nacističnega lista »Kärntner Zeitung« v Beljaku; danes je vodja manjšinskega referata pri koroški dež. vladi.

(Nadaljnji seznam obsega 13 imen iz

koroškega javnega življenja. To so dr. Gängl-Ehrenwerth, dr. Günther, ROI Pabst, dr. Erna Unterkreuter, dr. Buričan, ROI Dragatin, Reg. Dir. dr. Sepp Stötter, Feik, PG ing. Schmid, DP-jevec iz Jugoslavije dr. Karel Prah, dr. Karl Winkler, Juvan, August Bürger.)

PREPOVEDI SLOVENSKE ORGANIZACIJE IN ZBOROVANJ

Lažnivo trditve, po kateri varnostni direktor za Koroško Stössler ne bi bil prepovedal Zveze mladine za Slovensko Koroško, zanika od Stösslerja samega podpisani »strogo zaupni« akt ZL 28.479/SD/46/G od 17. 10. 1946, ki je bil poslan na deželno komando žandarmerije, na okrajna žandarmerijska poveljstva in vse žandarmerijske postaje okrajnih glavarstev v Wolfsbergu, Velikoveu, Beljaku, Šmohorju in Celovcu ter je imel naveden kot predmet: delovanje OF.

V odstavku C z naslovom »Pregled dovoljenih in nedovoljenih društev, ki so podrejena OF« je Zveza mladine za Slovensko Koroško označena kot ilegalna. V odstavku B, točka 4a, se poudarja izrečno, da je delovanje za uradno nepriznane društvo kaznivo. Tako je bila na primer na temelju tega »strogo zaupnega« odloka dne 3. 8. tega leta od okrajnega glavarstva v Celovcu preko žandarmerijske komande v Borovljah in krajevne žandarmerije v Podlublju po telefonu prepovedana okrajna konferen-

ca Zveze mladine za Slovensko Koroško za okraj Borovlje.

Že samo ta primer razkrinkuje lažnivost trditve »merodajne osebnosti« koroške deželne vlade, češ da ni nič znanega o kaki prepovedi zborovanja. Naslednji dokument okrajnega glavarstva Velikovec je nadaljnji dokaz za to:

»Prijavljena svečanost za žrtve fašizma, izseljence, internirance itd. dne 13. 4. 1947 ob 14. uri v Dobrli vasi s predvideno udeležbo 2000 oseb se mora v smislu § 6. zakona o zborovanjih prepovedati.

Okrajni glavar, podpisan: dr. Wagner.«

S tem v zvezi omenimo še krvave dogodke 15. aprila 1943 o priliki spominске svečanosti izseljencev v Celovcu. Varnostna direkcija je zbrala tedaj z nacisti in SA-jevi preplavljene policijske sile iz vse Koroške, ki so na povelje napadle s kamenjem in gasilskimi brizgalnami zbrane slovenske žrtve fašizma, med katerimi so bile tudi žene in otroci.

DEJSTVA O »POVRNITVI ŠKODE«

K izjavi »merodajne osebnosti« koroške deželne vlade o izvajanju povrnitve škode je treba izrečno pristaviti, da do slej ni bilo še nobene od več kakor 300 posestev izseljencev vrnjeno v last oškodovanim. Lastnik izseljenih posestev je prej ko slej »rajskomisar za utrjevanje nemštva«. Pri nacističnih roparjih obla-

sti sploh niso iskale ukradenih stvari. Dosedanje denarno odškodnino so v največji meri določili nekdanji obremenjeni nacisti in nikakor ne predstavljajo primeri z obsegom velikanske škode in predvsem v primeri s sedanjimi cenami resnega »povračila«. To dokazujejo tudi spomenice oškodovanih izseljencev britanske vojaški upravi 5. 2. 1946 in dež. vladi 27. 6. 1947, ki najostreje protestirajo proti zavlačevanju povrnitve škode.

Kljub neštevilnim protestom ni bil še niti en krivec preseljevanja klican na odgovornost in kaznoven. Glavno krivdo za to ima ravno varnostni direktor polkovnik Stössler, ki je s svojim odlokom ZL 10.123/DS/46/Dr. Sch. od 13. 8. 1946, sklicujoč se protizakonito na § 24 zakona o društvih od 15. 11. 1887, RGBL Nr. 134, odredil razpust Zveze slovenskih izseljencev.

Prav tako je zlagana trditev, da so slovenske zadruge spet dovoljene in da je vrnitev njihove imovine v zaključnem stadiju.

Slovenske zadruge, ki so bile pred nacističnim režimom hrbenice slovenske ljudske imovine, so sicer na papirju formalno priznane. Toda niti ena zadruga ni prejela niti enega groša in na vsem Koroškem ni bilo vrnjeno niti eno posestivo. Ravno nasprotno. V pretežni večini upravljajo slovensko ljudsko imovino isti ljudje, katerim jo je naklonil nacistični režim.

9. september - državni praznik nove Bolgarije

V torek je vsa Bolgarija slavila obletnico ljudske vstaje proti fašizmu in zmage Domovinske fronte. 9. septembra leta 1944 je bolgarsko ljudstvo pregnalo z orožjem v roki fašistične osvajalce in vzpostavilo ljudsko oblast Domovinske fronte. Dve leti pozneje pa, 9. septembra 1946, je bolgarsko ljudstvo potrdilo svojo voljo, da utrdi demokracijo v svoji deželi. 92,7 odstotka prebivalstva je glasovalo za republiko.

Zaradi svoje zemljepisne lege je bila Bolgarija večkrat in vedno iznova vključena v imperialistične interese svetovnih konfliktov, njeno ljudstvo je moralo v svojem političnem razvoju večkrat doživeti strahote suženjstva in podjarmljenja. Po petstoletnem turškem suženjstvu so Bolgariji vsilili dinastijo Koburgov; ta je spremenila deželo v kolonijo nemškega kapitala, ki je hlepel po surovinah. Toda bolgarsko ljudstvo je brezmejno ljubilo svobodo in demokracijo, a sovražilo dinastijo Koburgov in njeno klico; to mu je dalo dovolj moči, da je vodilo boj za svojo osvoboditev.

Od ljudskih uporov zadnjih desetletij sta bila delavska vstaja septembra 1923 in 30.000 svobodoljubnih Bolgarov, ki so padli kot žrtve pod bodalom krvnika Čankova, svetel dokaz odločne borbe bolgarskega ljudstva proti vsaki tiraniji. Doba strašne Hitlerjeve vladavine od junija 1941 do 9. septembra 1944 je v bolgarskem ljudstvu še bolj utrčila duha v neizprosni borbi za svobodo in demokracijo. Pod vodstvom Georgija Dimitrova je bolgarsko ljudstvo v junaških bojih proti fašizmu žrtvovalo deset tisoč najboljših sinov in hčera.

9. septembra 1944 je bolgarsko ljudstvo s puško v roki pregnalo fašiste iz svoje dežele. Isti dan so bile pretrgane vse vezi z Nemci in njihovimi agenti in

Bolgarija je stopila na pot demokratičnega razvoja. Bolgarsko ljudstvo je napovedalo vojno Nemcem. Ta dan se je rodila tudi ljudska republika Bolgarija.

9. september je svetel datum v zgodovini Bolgarije, kajti ta dan pomeni zmago in zedinjenje kmetov, delavcev in ljudske inteligence. Ta dan je ljudstvo dejansko vzelo usodo v svoje roke.

Tretjo obletnico svoje osvoboditve je nova Bolgarija praznovala šredi velike obnove, tesno povezana z vsemi slovanskimi in drugimi demokratičnimi državami. Domovinska fronta je zlasti zadnje dni slavila novo zmago, ko je ljudsko sodišče z obsodbo Nikole Petkova in njegovih likvidiralo stare sovražnike napredka in demokracije ter svobode bolgarskega naroda. Domovinska fronta danes pod vodstvom ministrskega predsednika Georgija Dimitrova vodi bolgarsko ljudstvo k izpolnitvi dveletnega gospodarskega načrta, kar pomeni nadaljnjo izgradnjo Ljudske republike Bolgarije, njen vsestranski politični, gospodarski in kulturni razvoj.

BRZOJAVKA POOF-a GEORGIJU DIMITROVU

Predsedniku vlade Ljudske republike Bolgarije Georgiju Dimitrovu v Soliji. Vse antifašistično ljudstvo Slovenske Koroške, ki se bori za osvoboditev in priključitev k Titovi Jugoslaviji, pozdravlja bolgarsko ljudstvo ob njegovem velikem prazniku. Prosimo Vas, da posredujete izraze naše slovanske solidarnosti bratskemu bolgarskemu narodu. — Smrt fašizmu — svoboda narodni! Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško.

Karl Prušnik l. r. Dr. Franc Petek l. r.

Moskva - najmočnejši branik miru

POSLANICA GENERALISIMA STALINA OB 800-LETNICI MOSKVE

V nedeljo je prebivalstvo Moskve na najbolj svečan način praznovalo osemstoletnico svojega mesta. Ob tej priložnosti je generalisim Stalin izdal poslanico, v kateri je poudaril miroljubno poslanstvo glavnega mesta Sovjetske zveze in zasluge Moskve, »ker v borbi za trajen mir in prijateljstvo med narodi neprenehoma razkrinkuje hujšake nove vojne in vse miroljubne narode združuje okoli prapora miru«.

V prvem delu svoje poslanice se generalisim Stalin spominja zaslug, ki jih je Moskva dobila v zgodovini svojega obstoja. Njena zasluga je predvsem v tem,

da je postala temelj za združitev razkosane Rusije v enotno državo z enotno vlado in enotnim vodstvom. Drugi del poslanice je posvečen vlogi Moskve kot nosilcu gospodarske in politične ureditve v borbi proti plutokraciji in imperalizmu.

»Ko je Moskva po želji velikega Lenina postala znova glavno mesto naše domovine, je postala tudi nosilec novega sovjetskega obdobja.«

Moskva ni danes samo inspirator za ustvaritev novega sovjetskega političnega in gospodarskega reda, ki je gospodarstvo »kapitala nadomestil z gospodarstvom

delu in odpravil izkoriščanje človeka po človeku. Moskva je hkrati tudi glasnik osvobodilnega gibanja delovnih ljudi proti kapitalističnemu suženjstvu.

Moskva ni samo inspirator pri izgradnji nove sovjetske demokracije, ki je odpravila vsako neposredno ali posredno neenakopravnost državljanov, spela, ras in narodov in ki daje vsem pravico do dela in do enakega plačila pri istem delu. Moskva je prav tako nosilec borbe vseh delovnih ljudi sveta, vseh podjarmljenih ras in narodov za njihovo osvoboditev od plutokracije in imperalizma.

Brez dvoma bi Moskva brez takšne politike ne mogla biti središče za organiziranje prijateljstva med narodi in njihovega bratskega sodelovanja v naši državi, v kateri je toliko različnih narodov.

Končno je zasluga Moskve v tem, ker je glasnik borbe za trden in trajen mir, za prijateljstvo med narodi, glasnik borbe proti hujšakem nove vojne.

Za imperialiste pomeni nova vojna nove velike dobičke. Zato ni čudno, če se agenti imperalizma trudijo, da bi na ta ali oni način izzvali novo vojno. Zasluga Moskve je v tem, da neprenehoma razkrinkuje netilce nove vojne in vse miroljubne narode združuje okoli prapora miru. Zato gledajo miroljubni narodi polni upanja na Moskvo kot glavno mesto velike miroljubne države in enega najmočnejših branikov miru.«

Marshallovega načrta ni narekovalo človekoljubje

V predavanju, ki ga je imel v Moskvi o Marshallovem načrtu, gospodarstvu ZDA in Velike Britanije, je sovjetski akademik E. Varga dejal, da je Marshallov načrt »neposredno nadaljevanje Trumanove politike, politike zavarovanja kapitalistične ureditve na vsem svetu in ekspanzije ameriškega imperalizma«.

Prvi cilj Marshallovega načrta, je dejal Varga, »je bil, da bi odvrnil nove demokratične države v Vzhodni Evropi od vpliva zunanje politike Sovjetske zveze, da bi jih privedel na stran ZDA in znova spremenil v navadne kapitalistične države. Na ta način bi osamili Sovjetsko zvezo, kakor je to bilo pred drugo svetovno vojno. To ni uspelo.«

Drugi namen Marshallovega načrta je bil, da bi ustvaril zapadni blok pod vodstvom Združenih držav, in tretji — da bi v ta blok vključil zapadna področja Nemčije in s pomočjo ameriškega kapitala obnovil njeno gospodarsko in vojno moč.

Marshallovega načrta torej ni narekoval humanizem ZDA, ampak koristi velikih ameriških kapitalističnih družb.

Življenje in delo naših mladincev na mladinski progi

PRVA KOROŠKA BRIGADA NA MLADINSKI PROGI ČASTNO ZASTOPA SLOVENSKO KOROŠKO

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je prejel 6. septembra iz Zenice brzojavno sporočilo, da si je prva koroška delovna brigada Franca Tavčmana — Lenarta s svojim delovnim elanom priborila častni naslov — udarna.

Prva koroška brigada, ki šteje 70 mladincev, po večini iz kmečkih in delovnih družin iz vse Slovenske Koroške, dela na mladinski progi Šamac—Sarajevo že en mesec. V prvih desetih dneh je brigada prekoračila delovno normo za 52 odstotkov. Drugi desetdnevni delovni načrt je presegla že po sedmih dneh za 80 odstotkov. Ta dan je prekoračila brigada dnevno normo za celih 206 odstotkov. Pri tem se je najbolj izkazal mladinec Franc Zvitnik iz St. Jakoba v Rožu, ki je presegel dnevno normo za poedinca za celih 570 odstotkov.

IZ ŽIVLJENJA PRVE KOROŠKE MLADINSKE BRIGADE

(Članek je bil objavljen v listu »Borba na Mladinski progi«, ki vsak dan izhaja na progi za člane mladinskih delovnih brigad. Pri naša članke in poročila v srbohrvatskem, slovenskem in drugih jezikih.)

Skoraj tri tedne je minilo, odkar smo prišli na Mladinsko progo, vendar se je v tem kratkem času naše življenje do celja spremenilo. Postali smo drugačni. Doma smo živeli bolj vsak za sebe, tukaj nas združuje isto delo, stanujemo skupaj in skupaj se učimo. Na progi smo prvič doživeli, kaj pomeni skupnost in enotnost za mladega človeka in kaj pomeni delati vsi za enega in eden za vse. Naša brigada dela na nasipu pri postaji Vraca. Zemljo prevažamo s samokolnicami na daljavo kakih 600 metrov. Vse čete med seboj tekmujejo, največkrat po dogovoru ali pa tudi brez besed: vsak graditelj vlaga vse sile, da bi brigada s svojimi uspehi pri delu častno zastopala Slovensko Koroško. Skoraj vsak dan prekoračimo naše obveze za sto odstotkov.

Ves prosti čas posvečamo učenju, kulturnemu in fizikalnemu udejstvovanju. Učimo se z velikim veseljem slovenščine, kajti mnogim od nas se je sedaj prvič nudila za to priložnost. Koroški Slovenci nimamo dovolj slovenskih šol in učiteljev. Kakor v preteklosti, tako tudi sedaj še vedno prevladuje nemški jezik. Do danes še nismo imeli možnosti, da bi se globlje spoznali z našo slovensko literaturo in umetnostjo.

Kratke mesece, ki so nam na razpolago za učenje na progi, hočemo zato čim bolj izkoristiti. V brigadi imamo sedaj dva tečaja za slovenski jezik, in sicer posebej enega tisti graditelji, ki so kolikor toliko seznanjeni z jezikom, a drugi tečaj je za začetnike. Uspehi so se že v veliki meri pokazali. Mnogi graditelji so objavili članke v slovenskem jeziku na sten-časih. Med seboj tekmujejo v čim boljši izgovorjavi slovenskega jezika in si napake drug drugemu popravljamo.

Veliko zanimanje vlada v naši brigadi tudi za fizikuro. Vsako jutro imamo telovadbo, a med dnevnim mečemo disk, kroglo in igramo igre z žogo. Ob posebno lepem vremenu se kopamo v reki Bosni na prostoru, ki je za to do ločen.

Vsak večer se zbiramo in pojemo naše slovenske koroške narodne pesmi. Koroška pesem, ki nas je spremljala v najtežjih časih naše zgodovine, nam je tudi tukaj na progi najljubša spremljevalka.

KULturno-PROSVETNO DELO NAŠE UDARNE BRIGADE NA MLADINSKI PROGI

Dnevnik mladinskih delovnih brigad na mladinski progi Šamac—Sarajevo »Borba na Mladinski progi« prinaša v

številki 134 z dne 2. septembra poročilo o kulturno-prosvetnem delu naše Prve koroške udarne mladinske delovne brigade pod naslovom: »V udarni brigadi koroških Slovencev je dobro organizirano kulturno-prosvetno delo«. Članek pravi med drugim:

»Kulturno-prosvetno delo v Prvi koroški brigadi obsega različne oblike kulturnega dela. Obstoji dramska skupina, ki je nedavno nastopila z »Narodnim venčkom« in s humoresko »Pred sodiščem«. Sedaj se pripravlja na nastop v vasi Vrace. Recitatorska skupina ima dvakrat na teden vaje. Brigada ima tudi knjižnico, ki ima 314 knjig. Od teh je doslej prebranih 85, tako da odpade na vsakega graditelja po ena. Knjige, ki jih je bolj težko razumeti, berejo skupaj. Čitanje knjige v brigadi je obvezno. Na dan mora vsakdo brati dve uri. S čitanjem se poglobljajo v svoj materinski jezik, od katerega so jih nasilno ločili, in tako spoznajo svojo pravo domovino — Jugoslavijo.

Pevski zbor brigade se marljivo pripravlja na nastop v radiu, ki bo v kratkem. Koroški Slovenci so posrečeno vskladili kulturno delo s fizičnim in mu dali pomen, ki ga zasluži. To delo je že danes doseglo zavidanja vredno višino in, če upoštevamo njihove napore in energijo, obljublja, da bo postalo še boljše.

NOV DUH IN NOVO ŽIVLJENJE OBDAJATA GRADITELJE PROGE

V svojem pismu, ki so ga pisali koroški mladini, pravijo brigadirji koroške delovne brigade »Franca Tavčmana — Lenarta«:

Dragi tovariši Pokrajinskega odbora! Pošljamo Vam borbene in iskrene pozdrave z mladinske proge Šamac—Sarajevo. Dne 9. avgusta 1947 smo se lotili dela na progi. Delamo na nasipu v bližini Zenice. Dovolili smo prvi desetdnevni plan in pri tem prekoračili normo za 52 odstotkov. To je prvi korak oziroma pogoj, da postane naša brigada udarna. S tem smo pokazali, da tudi slovenska koroška mladina noče zaostajati

Med koroškimi otroki v počitniški koloniji Preddivor

Nekaj kilometrov od Kranja leži v prijazni kotlini, obdana z gostimi smrekovimi gozdovi, vas Preddivor. Tu je počitniška kolonija naših pionirjev, ki si v svežem gorskem zraku, igri in izletih krepijo svoje zdravje ter se pripravljajo na nove naloge v prihodnjem šolskem letu.

Pred šolskim poslopjem nas je pozdravila skupina deklet. To so pionirke iz prevaljskega okraja, ki so v Preddivoru že nekaj tednov. Lepo je tu, veselijo se in uživajo v zdravem gorskem zraku, toda tudi marsikaj novega so se tu naučile. Te dni so dobile nove sosedice, koroške pionirke, ki so tu v sosednji zgradbi, nekdanji graščini. Pred njimi so bili v tej zgradbi pionirji iz Trsta, s katerimi so se prav tako zelo dobro razumele. Doživele so tudi to, da so videle maršala Tita, ko se je peljal mimo. Vse to hitijo dekleta pripovedovati, nato pa zaplešejo Titovo kolo, ki so se ga tu naučile.

Na sosednjem dvorišču ni nič manj živahno. Nekaj otrok leta sem in tja, eden pleza na drevo, ostali se zabavajo z drugimi otroškimi igrami, nekaj pa jih stoji pred kuhinjo. Po govoru spoznam, da so to avstrijski otroci, ki so skupno z otroci koroških Slovencev prišli k nam. Na znak s piščalko se otroci porazgubijo v poslopju. Tudi mi stopimo za njimi. Skozi obokano vežo, katere stene so okrašene s svežim cvetjem in zelenjem, stenečani in slikami, pridemo na prostrano dvorišče za poslopjem. Tu so se sešaj zbirali vsi koroški otroci, ki so

za drugimi udarnimi brigadami in da je naša trdna volja dati vse sile od sebe. Polagamo tudi največjo pažnjo na ostale sektorje, prosvetno delo, kulturo in druga področja. Na mednarodnem fizikalnem festivalu dne 24. avgusta smo sodelovali s koroškimi narodnimi pesmimi.

Delo nadaljujemo še z večjim poletom kakor v prvih desetih dneh. Že prve dni drugega desetdnevnega načrta smo prekoračili dnevno normo za 150 odstotkov. Obvezali smo se, da prekoračimo prvi desetdnevni plan za 100 odstotkov.

Pomagati hočemo tudi pri gradnji mladinske proge v Albaniji. Brigada je sklenila, da — če dobi dovoljenje — po enomesečnem bivanju na progi Šamac—Sarajevo odpotuje v Albanijo.

Vsi brez izjeme, kar nas je prišlo na mladinsko progo, občutimo nov duh in novo življenje, ki vlada na progi. Proga nas kuje in izoblikuje v družabnem duhu. Po dovršenih nalogi bomo ponesli ta novi duh med Vas, mladino Slovenske Koroške.

S Titom v petletko!

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

SLOVENSKA KOROŠKA BO POSLALA ŠE ENO DELOVNO BRIGADO NA MLADINSKO PROGO

Ker se zaradi poletnega dela mnogo mladincev iz Slovenske Koroške ni moglo vključiti v prvo koroško delovno brigado, je pričela Zveza mladine za Slovensko Koroško s pripravami za odhod druge delovne brigade v Šamac—Sarajevo. Številne prijave v drugo brigado pričajo o silni težnji slovenske koroške mladine po dejavni povezanosti s svobodno mladino jugoslovanskih narodov in po bratski mednarodni skupnosti vse napredne mladine sveta, ki obenem z mladinsko progo gradi tudi trdne temelje miroljubnega sodelovanja med narodi. Na podlagi uradnega povabila Glavnega odbora Ljudske mladine Slovenije je danes zaprosila ZMSK za izstavitev potnih listov za 96 mladincev. Druga koroška delovna brigada bo odpotovala, brž ko prejmejo njeni člani potne listine.

na povabilo naših žena prišli v Slovenijo, kjer bodo ostali en mesec. Velika večina je slovenskih otrok, nekaj pa tudi mladih Avstrijcev. Vsi pa so otroci koroških partizanov in internirancev, ki so tudi danes odločni in neomajni antifasisti. Otroke sta pripeljali članici pokrajinskega odbora AFŽ za Slovensko Koroško, tov. Graflinger in tov. Hilda Ogrisova, avstrijske otroke pa spremlja sin znanega protifašističnega borca tovariš Hanzej Kazianka.

»Zelo smo bili veseli povabila slovenskih žena, da naj pošljemo nekaj naših otrok v vaše kolonije,« pripoveduje tov. Ogrisova. »Kmalu smo zbrale potrebno število otrok, toda javljali so se vsak dan novi, kajti vsi bi radi videli svobodno Slovenijo in drugega tov. Tita. Z nami so tudi avstrijski otroci. Oblasti nam pri urejevanju potnih dokumentov niso delale resnejših ovir, morda zato, ker so med nami avstrijski otroci.«

Tov. Ogrisova je nato pripovedovala o težkem življenju na Slovenskem Koroškem, o šolah, kjer učijo nacisti in pobegli belogardisti, lažni propagandi in o pomoči, ki jo nudi pionirska literatura iz Slovenije pri vzgoji koroških pionirjev.

Približalo se nam je tudi nekaj otrok. Takoj so nam začeli pripovedovati o prvih vtisih pri nas. Zelo so zadovoljni, zlasti jih je iznenadil sprejem, ki so ga priredile jeseniške žene in pionirji. Že teh nekaj dni, kar so v počitniški koloniji, jim je pokazalo, kako je pri nas le-

po in urejeno, kakšna velika skrb se posveča zdravju naše mladine. »Vrnili se bomo in bomo povsod govorili, kako nam naši učitelji in nekateri duhovniki lažejo o novi Jugoslaviji,« je dejal mladi, štirinajstletni pionir iz Čirkovč.

Ko smo zapuščali koroške otroke, so se zbirali na sestanek, kjer bodo volili svoje pionirske voditelje in si pripravili načrt za delo in učenje.

Te dni so koroški otroci obiskali tudi Ljubljano. Na kolodvoru so jih pričakali ljubljanski pionirji, ki so jih ob prihodu počastili in jim izročili darila. Po sprejemu so koroški otroci obedovali, nato pa odšli na nebotičnik, od koder so si ogledali mesto.

Medtem je v sejni dvorani Izvršnega odbora OF predsednik Pokrajinskega sveta LMS Perovšek Franc sprejel delegacijo koroških pionirjev. V živahnem razgovoru so pionirji pripovedovali o svojem življenju in delu ter o vtisih, ki so jih dobili v Sloveniji. Predsednik Glavnega odbora jim je nato govoril o nalogah, ki jih bodo morali še opraviti v skupni borbi koroškega ljudstva za lepšo bodočnost.

(Po »Ljudski pravici«)

JUGOSLOVANSKA VLADA POMAGA KOROŠKIM INVALIDOM

Medtem ko so na Koroškem vojni invalidi, pripadniki bivših nemških vojaških edinic, deležni olajšav pri zdravljenju ali letoviščih, nimajo partizanski invalidi iz narodnoosvobodilne vojne nobenih pravic do teh olajšav. Da bi pomagala koroškim invalidom, ki so v borbi proti fašističnim osvajalcem doprinesli velike žrtve, je vlada FLRJ odobrila kredit 350.000 dinarjev za 50 koroških partizanskih invalidov, ki bodo prišli v okrevališče Sutivan na otoku Braču.

NEČLOVEŠKA ZVERINSTVA V UJETNIŠKEM TABORIŠČU NA LJUBELJU

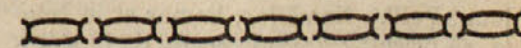
Zavezniško sodišče sodi v Celovcu 12 SS-ovskim zločincem, ki so v taborišču na Ljubelju zakrivali nešteto zločinov nad zavezniškimi ujetniki. Bivši francoski ujetniki, ki nastopajo kot priče, slikajo življenje v taborišču, ki je bilo povsem podobno življenju v drugih nacističnih koncentracijskih taboriščih. Injekcije z nafto, krematorij, polivanje z vodo, bičanje z gumijevkami, mučenje ponoči, ustrelitve »na begu«, umori in druga zverinstva tudi tukaj pričajo o nečloveški podivjanosti nacističnih zločincev. Priča Louis Balsan je sodišču predložil seznam mrtvih, ki ga je zadnje dni pred koncem vojne vzel iz pisarne taborišča. V seznamu je imenoma navedenih 46 mrtvih, pri 13 je pripomba: »ustreljen na begu«. Obravnava se nadaljuje.

TAKO SODIJO AVSTRIJSKA SODIŠČA

Celovško ljudsko sodišče je oprostilo brata prvega koroškega »gauleiterja« Ignaca Klausnerja. Obtoženi je bil illegalen član NSDAP od leta 1933, član SA in »SA-Sturmführer«, »stari borec«, nositelj »spominskega znaka na 13. marca 1938« itd.

Pri obravnavi se je obtoženi zagovarjal, da se baje nikdar ni politično udeleževal in da svojih »visokih mest« ni zlorabljal v osebne in politične namene. To je sodišču zadostovalo in je obtoženega »zaradi pomanjkanja dokazov« — oprostilo.

Ta primer nam spet jasno kaže, da avstrijska sodišča nimajo volje soditi ilegalne nacistične in vojne zločince, sodijo pa Slovence in antifasiste, ki se borijo proti ostankom fašizma.

Prispevajmo za spomenik

Slovenci, Slovenke, antifasistično prebivalstvo!

Ko bodo v teh dneh prišli nabiralci, bomo prispevali vsi k tej zbirki in s tem pokazali hvaležnost do borcev-partizanov, ki so se uprli nasilju in žrtvovali svoje življenje za svobodo in lepšo bodočnost svojega ljudstva.

Po naši zemlji

RAZPIS

Slovenska Prosvetna zveza prireja tudi v šolskem letu 1947/48 pod vodstvom ž. šolskih sester v Narodnih šolah v št. Rupertu pri Velikovecu in v št. Petru pri St. Jakobu v Rožu

polletne gospodinjске tečaje.

Oba tečaja bosta v času od začetka novembra 1947 do maja 1948.

Slovenske mladinke, ki želijo obiskovati gospodinjška tečaja, naj pošljejo pismene prošnje na SPZ v Celovcu.

Prošnje naj vsebujejo ime, rojstne podatke in bivališče prosilke. Priložen

naj bo tudi kratek, lastnoročno napisan življenjepis, ki naj vsebuje tudi ime in starost staršev ter njihov gospodarski položaj in predizobrazbo prosilke.

Ker je na razpolago le omejeno število mest, naj se mladinke, ki še niso dopolnile 17. leta, ne prijavljajo. Prav tako naj čakajo hčerke nekmečkih domov na poletni tečaj, ki bo od maja do novembra 1948.

Prošnje se morajo vložiti najkasneje do 1. oktobra 1947 na SPZ v Celovcu, sedaj Linsengasse 51.

Slovenska prosvetna zveza.

Okrajna konferenca ZM za okraj Velikovec

V četrtek 4. septembra so se zbrali delegati mladine okraja Velikovec — bilo jih je nad 30 — na okrajni konferenci, da tam pregledajo delo preteklega leta in si s tem v zvezi zadajo naloge za nadaljnjo dobo.

S konference je bila poslana protestna resolucija varnostnemu ravnatelju za Koroško, g. polkovniku Stossierju, ker se danes ne priznava Zveze mladine za Slovensko Koroško, organizacije, ki je nastala že za časa narodnoosvobodilne borbe in ki je v borbi proti fašizmu doprinašala ogromne žrtve. Medtem ko je naša organizacija priznala demokratična in napredna mladina vsega sveta s tem, da jo je sprejela v svetovno mladinsko federacijo, je danes ne priznajo reakcionarne avstrijske oblasti. To je v nasprotju z vsemi trditvami avstrijskih politikov o enakopravnosti koroških Slovencev.

V pozdravnem pismu koroški delovni brigadi »Franca Tavčmana — Lenarta« pravi mladina:

»Na 5. okrajnem plenumu Zveze mladine za Slovensko Koroško, okraj Veli-

kovec, se Vas spominjamo, dragi tovariši in Vam pošiljamo tovariške in borbene pozdrave.

Ponosni smo na Vas, ki v skupnem delu z bratsko jugoslovansko mladino gradite in obnavljate našo domovino, novo Titovo Jugoslavijo. Zavedajte se, da je Vaša naloga s svojim delom biti zgled vsej mladini sveta in v prijateljskih odnosih do vse demokratične in svobodoljubne mladine kovati in utrjevati antifašistično enotnost, ki nam bo edina zajamčila in varovala svetovni mir. Samo v enotni antifašistični fronti bomo dosegli cilje, ki pomenijo za nas koroške Slovence izpolnitev stoletnega hrepenenja.

Obvezujemo se danes na našem plenumu, podvojiti svoje sile in napeti vse moči v borbi za našo osvoboditev in priključitev naše Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Pozivamo tudi Vas, vložite v svoje udarniško delo ves svoj delovni plet, da tako vidno pred vsem svetom prispevate k obnovi in izgraditvi naše matične države.

Na vzhodnih Gurah

Lep košček slovenske zemlje so kraji, ki so jih partizani nazivali Vzhodne Gure. Na teh Gurah leži tudi občina Radiše. Njene mirne, na daleč raztresene vasi, me že od nekdaj privlačujejo. Med tamkajšnjim preprostim, a pridnim in delovnim ljudstvom, imam marsikatero znanca in dobrega prijatelja.

Prve vasice radiške občine so oddaljene komaj tri kilometre od celovških predmestij. Do njih pa doseže le po strmih stezah in izpranih poteh. Nobeni deželni oblasti se doslej ni zdelo vredno, da bi s cesto povezala ta del Slovenske Koroške z dolino in mestom, čeprav kmetje z Gur že od nekdaj zalagajo Celovčane s svojimi pridelki.

Pred »plebiscitom«, pri katerem se je odločila večina Radišanov za državno pripadnost k Jugoslaviji, je pričela slovenska uprava z gradnjo dobro zasnovane ceste, ki bi povezala radiške vasi z Medgorjem, Zihpoljami in Celovcem. Toda tuje sile so odločile drugače in načrt je obtičal v pričetih pripravah in se ni več uresničil v vseh dvajsetih letih prednacistične Avstrije.

Ko so nacisti privedli Avstrijo v obem »Velike Nemčije«, kamor si je želela, so pričeli z gradnjo ceste, da bi stekli prebivalstvo. Ko pa so menili, da jih imajo že trdno v rokah, se jim nadaljnja gradnja ni zdela več potrebna. Prav tako je bilo z elektriko. Vsa okolica jo že ima. Radišani pa bodo menda še dolgo dremali ob brlečih in smrdljivih petrolejkah.

Da je sedanjim izvrševalcem Rainerjevega testamenta v Celovcu gospodarski napredek Gorjancev deveta briga, se ni čuditi. Bolj čudno je pa, da se tudi župan z občinskim odborom vred ne briga preveč za koristi svojih občanov.

Voditelji OeVP, ki imajo v občini glavno besedo, imajo pač interes na zaostlosti slovenskega prebivalstva, da tako lažje kujejo svoj politični dobiček.

Ko sem šel iz Medgorja na Radiše, sem videl v Rutah pri Podrniku hlev in skedenj v razvalinah. Družina je bila po krivdi vaškega trikota izseljena. Nacist, ki se je polastil posestva, je pred svojim umikom podžagal tramovje, da se je stavba podrla. Nekdaj je bilo tako, da je priskočila vsa soseska na pomoč, če je zašel njen član brez krivde v nesrečo. Tu pa se občina še doslej ni zavedla, da bi bila njena dolžnost, da pomaga.

Poberinova družina, ki je izgubila svojega edinega sina Vorijski radi zločinske izdaje pri Kuratu v Medgorjih, je našla po povratku iz gestapovskih zaporov dom popolnoma izropan in živi še vedno v veliki revščini ter ne more misliti na to, da bi iz lastnih sredstev pustila napraviti dostojen spomenik na sinov grob.

Pred kratkim sem šel mimo Kobunkove kajže, ki je nudila некоč skromno streho dvema občinskima revežema. Nad razpadajočo kajžo pozibava svoje veje v vetru mogočen mecesen. Pravili so mi, da je vihrala pred leti na vrhu mecesna velika zastava s kljukastim križem, ko se je pomikala mimo procesija vernikov. Danes se mecesnov vrh suši.

Tudi vrhovi nacizma na Radišah so se posušili. Njihova imena ne vzbujajo več strahu med ljudmi, marveč samo še občutke upravičenega sovraštva. A zdi se mi, da bodo morali biti Radišani zelo budno na straži, da ne bodo pognali iz korenin novi vrhovi. Kot osramočenemu mecesu tudi nacizmu še niso odmrle korenine.

Bivši krajevni vodja nacistične stran-

ke Hermann Rultnig in prejšnji župan in kmečki vodja Thomas Walter sta se potuhnila. Avstrijske oblasti, ki ne postavijo pred sodišče Maier-Kaibitscha in njegovih sodelavcev, jima dajejo upanje, da ne bosta klicana na odgovor zaradi izselitve osmih družin.

V Celovcu je spet na svobodi hitlerjevski učitelj prof. Loisl Razmere na Koroškem mu dovoljujejo, da postaja ponovno nesramen. Med drugimi je poslal tudi radiškemu župniku pismo, v katerem mu daje nauke o dolžnostih dušnega pastirja in ga poziva, naj poskrbi za vrnitev stvari, ki so mu baje izginile medtem, ko je bil na »letovišču« v Wolfsbergu. Očitno je mnenja, da bo opravljal slovenski duhovnik za njega policijske posle. Menda ne ve, da danes radiško župnišče ni več gestapovska postojanka, kamor so nemški policisti lahko nosili pri slovenskih antifašistih naropano blago in zapirali kajznikovo in Poberinovo družino, preden so ju odveli v celovške zapore. To je bilo mogoče takrat, ko je dajalo celovško škofištvo odredbe o prepovedi slovenske besede v cerkvi in je pošiljalo po želji Maier-Kaibitscha na mesta pregnanih slovenskih duhovnikov »misijonarje« iz vrst »Herrenvolka«, v času torej, ko se je tudi škofiškemu ordinariatu zdelo bolj potrebno utrjevanje nemštva kakor poglobljanje vere. Pravijo, da je danes spet drugače. Profesor Loisl menda o tem še ni prepričan, sicer ne bi pričakoval podpore od slovenskega duhovnika.

Tudi primer v Lipici, ko so »neznanci« pomazali z blatom kapelico, ki jo je postavila Selanova družina v spomin na izselitev, kaže, da bodo morali vložiti Radišani več truda kakor orožniki v Zrelcu, da bodo izruvali korenine nacističnega plevela, če nočejo znova kdaj postati žrtve nasilja.

Videl sem, da tudi na vzhodnih Gurah razmere niso drugačne kot v drugih krajih Slovenske Koroške. Ljudstvo je zapadlo med nacistično strahovladno v največjo revščino. Izseljenci in žrtve nacizma se borijo z bedo in pomanjkanjem, njihovi demovi razpadajo, oblasti pa ne ukrenejo ničesar, da bi popravile škodo in krivice, ki so se godile prebivalstvu. Krivci izselitve in vseh drugih nesreč pa sedijo lepo doma in uživajo udobje, ki so si ga ustvarili v času, ko so pošteno slovenski antifašisti trpeli po zaporih in taboriščih. Nihče se ne zgane, da bi jih poklical na odgovor in jim naložil dolžnost, da poprimejo tam, kjer je pomoč nujno potrebna in s tem popravijo vsaj del škode in krivic, ki so jih povzročili.

Gorjane.

BOROVLJE

Ker je v zadnjih dveh letih o borovljskih puškarjih le malo slišati, bo morda kdo mislil, da je tudi »pilarje« vzel Hitlerjev vojni plaz. Toda temu ni tako — puškarstvo v Borovljah je, olno zaposleno. Vse, kar se izdelava, prevzema zasedbena oblast. Zasebniki, še sedaj ne smejo izdelovati pušk. Če je puška gotova, jo nese dobavitelj k zastopniku v zasedbene oblasti, ki jo prevzame in plača. Puškar deli zopet nabavno nakazilo, da lahko nakupi potrebne surovine za izdelavo novih pušk. Puške za krogle še niso dovoljene in se ne smejo izdelovati.

Pred vojno je puškarstva industrija v Borovljah izvažala nad polovico svojih izdelkov v Češkoslovaško, Madžarsko, Italijo, Jugoslavijo in druge države. V današnjih razmerah izvažanje v inozemstvo seveda ne pride v poštev. Govori se pa, da bo puškarstva obrt v kratkem zopet prosta, kar bi bilo gotovo v korist vsemu puškarstvu.

Pri nas se suče v zadnjih tednih gospodarski pogovor predvsem okoli ajde, ki kaže izredno dobro. Upamo tudi, da so si čebele na ajdi opomogle po slabi vigrdeni paši.

V nedeljo 24. avgusta so imele delavske organizacije športni dan. Ob tej pri-

ložnosti so prvič nastopili borovljski boksarji proti Celovčanom. Ta šport je privabil izredno veliko število ljudi, saj je bil za Borovlje senzacija in videlo se je, da so za boks zelo navdušene celo ženske. Ker je zvečer lila ploha, so morali boksarji prekiniti tekmo in je bil zaradi tega izid neodločen.

FIZKULTURNI POPOLDAN V ŠT. PETRU NA VASINJAH

Šentpeterska mladina že nekaj časa načrtno goji fizkulturo. Čeprav nekateri trdijo, da kmečka mladina nima smisla za fizkulturo, ker je njeno delo pretežno, je nedelja 31. avgusta pokazala, da to ni res. Občinski odbor ZM št. Peter je priredil fizkulturni popoldan, pri katerem je sodelovalo okrog 50 fantov in deklet. Pod vodstvom tov. Milana Kupperja, ki študira visoko šolo za fizkulturo, je mladina predvajala najrazličnejše igre in telovadne vaje. Gimnastične vaje, vlačenje vrvi, tek in štafete v različnih oblikah so se vrstile druga za drugo. Iger so se udeležili odrasli mladinci in pionirčki. Tudi najmlajši med njimi, Grosov Liksi, je pridno vlekel za vrv in pomagal, da je njegova skupina zmagala. Za sklep so se poizkusili v nogometni tekmi v treh izmenah. Nekateri mladinci so prav dobro igrali, tako da mirno lahko tekmujejo z mestno mladino, ki stalno vadi in ima tudi vsa sredstva za načrtno fizkulturno vzgojo. Dekleta so vse popoldne pridno vadile razne igre z žogo in pokazala mnogo spretosti.

Navdušenje mladine za fizkulturo je pokazalo še eno dobro stran. Ob športu goji mladina tovarištvo in skupnost ter ne čuti potrebe, da bi zahajala na slabe prireditve.

Občinski odbor ZM št. Peter je sklenil, da bo povabil na tekmovanje še druge fizkulturne skupine.

GLOBASNICA

Na kak način skušajo nacistični elementi strahovati celo naše najmlajše, nam priča tale primer: V soboto 16. avgusta je nesel sin tajnika občinskega odbora OF v Globasnici vabila v Podjuno. Med potjo ga je srečal Valentin Sadounik, bivši HJ-ovec, ki ga je ustavil in ga spraševal, kam gre in kaj nosi. Ker mu 9 letni France Volbart ni hotel povedati, mu je grozil, da ga bo pretepel. Rekel mu je, naj nikar ne raznaša vabil za zborovanja OF, ker bo, kot je grozil, ljudi metal ven, če se bodo spet kje zbirali.

VABILO

na izredni občni zbor Južnokoroške gosp. zadruga v Sinči vasi r. z. z. o. z.

ki bo v nedeljo 21. 9. ob 9. uri v prostorih Hranilnice in posojilnice v Dobri vasi 70

Dnevni red:

1. Poročilo o položaju zadruga.
2. Volitev načelstva.
3. Volitev nadzorstva
4. Sprememba §§ 1., 14., 16 in 30 zadruginih pravil
5. Slučajnosti.

Miha Kačnik l. r., načelnik.

Če bi ob določenem času ne bilo zastopano zadostno število deležev, je po § 31. zadruginih pravil pol ure pozneje drugi občni zbor, ki je pa sklepčen pri vsakem številu zastopanih deležev.

OBJAVA

V torek, dne 23. septembra 1946 ob 9. uri bo pri Rothu v Celovcu

ustanovni občni zbor Zveze bivših partizanov Slov. Koroške. Vsi bivši partizani naj se ga gotovo udeležijo. Pripravljalni odbor.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

naznanja:

Slovensko prosvetno društvo Edinost priredi dne 21. septembra 1947 ob 3. uri pri Šercerju v Šmihelu igro »Razvalina življenja«.

O SETVI OZIMIN

Letošnji pridelek ozimin je zlasti pri pšenici močno razočaral. Kolikor jih ni ugonobila zima, jih je izpila rja, tako da doma pridelana pšenica ne bo za seme. Taka je kot kumina. Treba jo bo izmenjati. Pri kmetijski zadruzi bomo dobili drugo seme ali pa ga zamenjali pri sosedu, ki je imel boljši pridelek.

Sicer se bo tudi v normalnih časih vsak naprednejši gospodar potrudil, da izmenja doma pridelano žito vsako tretje ali četrto leto za požlahtnjeno seme. Žito se pač prej ali slej izrodi, posebno rž, za katero je značilna tuja opoditev oz. oprasitev. Ker bo požlahtnjeno seme letos težko dobiti, bo treba pač domače seme na trierju ali sortatorju očistiti in prašiti z abasidom proti snežni plesni. Saj nam je dala pretekla zima zadosten nauk, da ne smemo opustiti prašenja rži in pšenice.

Rž sejemo v uspehom le v vležano zemljo. V pravkar zorano rahlo zemljo, predvsem v krompirišče sejana rž se mnogo slabše vkorenini in jo mnogo lažje vzame zima. Rž sejemo kmalu po Malem Smarnu, okrog 20. septembra, ker se mora še v jeseni obrasti, dočim pšenico, ki se obrašča še spomladi, lahko sejemo tudi pozneje, celo do Vseh svetih. Vendar vsaka pozna setev zahteva več semena.

Rž naj tudi nikar ne pride pregloboko v zemljo. Okrog 2 cm je najprimernejša globina za njo, dočim smemo spraviti pšenico do 5 cm v prst. Vsi vemo, da se rž še vkorenini, čeprav leži seme še deloma na vrhu. Rž je sejati tudi v primerno osušeno zemljo, dočim velja za pšenico: Vrzi me v blato, dala ti bom zlato! Setev ne sme biti prerodka in ne pregosta. Pri redki setvi dobimo majhen pridelek; žito se obraste in ima mnogo slabo rodečih bilk, ki neenakomerno zorijo. Tudi plevel se močno razširi. Nič manj škodljiva je pregosta setev. Že oče mi je dejal: »Pregostega žita se nikdar ne veselijo. Slabo razvite bilke, poleganje in večja dovzetnost za bolezni so posledica. Zato je dobro sejati s strojem, ki spada poleg pluga in okopalnika med najvažnejše kmetijske stroje. Omo-goča nam enakomernejši pridelek s približno za tretjino manjšo porabo semena. Če si ga kmet sam ne bo mogel nabaviti, ga bo lahko dobil pri zadruzi. To so delali že desetletja na Gorenjskem, danes pa imajo tam strojne postaje, kjer stojijo stroji na razpolago vsakemu kmetu.

Poleg semena in obdelovanja je gojenje najvažnejše za kakovost in višino pridelka. Kadar bo dosti umetnih gnojil,

sil, s hlevskim gnojem v splošnem ne bomo več gnojili, razen na peščenih in prodnatih zemljinah. Če gnojimo pšenico s svežim hlevskim gnojem, rada polči in jo napada rja. Z njim ji nudimo mnogo dušika in kalija, mnogo premalo pa fosforja, zato močno poganja, ostaja pa šibka, polega ter je slabo razvita v klasju in zrnju. Najbolje je v normalnih časih, da sejemo ozimino po takih rastlinah, katerim smo prejšnje leto močno gnojili s hlevskim gnojem (n. pr. po krompirju, pesi, koruzi itd.) in dodamo še nekaj umetnih gnojil, pri čemer pa ne smemo pozabiti na superfosfat. Če bi imel le 500 kg umetnih gnojil, bi prav nič ne gnojil ozimin s hlevskim gnojem!«

Če hočemo in moramo pri ozimini varčevati z umetnimi gnojili, bi gnojili na površini 1 ha približno takole:

Brez hlevskega gnoja: 100 do 200 kg dušičnatega umetnega gnojila (solitra), 300 kg superfosfata, 150 do 200 kg kalijeve soli.

Če gnojimo tudi s hlevskim gnojem: samo 300 kg superfosfata.

Kalijeve soli na težki ali ilovnati zemlji ni treba, ker ima že po naravi precej kalija. Soliter spravimo v zemljo z branjem, trosimo ga tudi še kot na glavno gnojilo. Dobro je, če damo polovico solitra jeseni in polovico spomladi, posebno če so žita slabo prezimila. Superfosfat pa pred setvijo spravimo v zemljo z močnim branjem ali plitvim oranjem.

Na pridelek pri oziminah vpliva tudi pravilno kolobarjenje. Najboljši pridelavež za njo je močno pognojena okopavina ali detelja. Dočim pšenica žito kot pridelavež le slabo prenese, sejemo rž v silo lahko več let zaporedoma na isti njivi ob primernem gnojenju.

Kožuški.

Kmečki gozd v bodočnosti

Približno polovico produktivne zemlje na Koroškem je obrasle z gozdom. Polovica gozda je kmečkega, polovica pa je veleposesniška z nad 100 ha površine. To velja tudi za druga zemljišča, kajti 1377 veleposesnikov poseduje 512.970 hektarov zemlje, dočim je druga polovica v lasti 36.127 malih posestnikov. Torej ima 4 % vseh zemljiških posestnikov toliko kot ostalih 96 %.

Kmečki gozd ima mnogo večji pomen kot navadno mislimo. Doslej je v glavnem kril potrebe po steli, drvi, lesu in je bil rezerva za izredne potrebe. V bodočnosti pa bomo doživeli na tem področju velike spremembe. Mehanična in kemična predelava lesa se je v zadnjih letih tako razvila, da je postal les ena najvažnejših surovin v industriji. To zato, ker nobena druga surovina ne nudi toliko možnosti za raznovrstno uporabo kakor les.

Preveč bi bilo, če bi naštevati vse izdelke, ki jih pridobivamo iz lesa. Čas, ko bomo iz lesa pridobivali sladkor, mast in obleko, ni več daleč. Prvi poskusi so bili že napravljeni in so tudi uspeli. Kaj vse pridobivamo že samo iz borove smole? Terpentini, kolofoniji, razne lake, smole in maže, brunolin, firnež, smolno utrdilo, papirni klej, izolatorje za električne naprave, tiskarsko črnilo, mažo za parkete, kremo za čevlje ter razna zdravila in primesi za kuhanje mila. Letna potrošnja znaša na svetu okoli milijon ton ali 100.000 vagonov bo-

rove smole. Polovico je pridelujejo Združene države Amerike in Francija, ki goji borove gozdove ob obali samo zaradi smole. Na tretjem mestu je Sovjetska zveza, za njo Španija, Grčija itd. Države, ki borove smole ne pridobijo in je ne predelujejo, morajo izdelke uvažati za drag denar.

V zadnjih desetletjih smo doživeli, da so prej malo vredne in še za kurivo nizko cenjene drevesne vrste postale nenadoma dragocene, predvsem mehki listovci lipa, jelša, vrba, topol in podobna drevesa, ki dajejo najboljši material za papir, vžigalice in vezane plošče. Njihova vrednost je tudi v tem, da zelo hitro rastejo in dajejo že pri 30 letni starosti les, ki ima dvakratno ceno od navadnih iglavcev. Dvig vrednosti tega lesa ni slučajen, ampak je bila za to odločilna njegova tehnična uporabnost. Podobno priznanje je že prej dobila bukev, brez katere si danes ne moremo misliti tovarne moderne pohištva. Proizvodnja raznih plošč zahteva velike količine raznovrstnega lesa. Zato vrednost lesa čedalje bolj raste in razumljivo je, da je treba z lesom varčevati in omejiti njegovo uporabo v kmetijstvu na najnujnejše, ker dobiva vedno večjo ceno. Že danes marsikaj lahko napravimo ceneje iz drugega materiala, les pa hranimo za nujnejše potrebe, kjer bo dal več koristi.

Ob takem razvoju tehnične uporabnosti lesa se vprašamo: Ali kmečki

gozd izpolnjuje na čem, ki jih zahteva narodno gospodarstvo že sedaj in jih bo v bodoče zahtevalo še več? Reči moramo, da nel dokazano je, da ima kmečki gozd le polovico normalnega prirastka. Letno prirastka na 1 ha 1,5 do 2 kub. metra lesa namesto 3 do 4 kub. metrov. Kaj je vzrok? Tla so že popolnoma izčrpana zaradi pretiranega pobiranja stebel. Drugod rastejo drevesne vrste, ki na taka tla ne spadajo. O priliki sečnje ne vodijo računov o pogozdovanju, ampak to skrb prepuščajo naravi, ki sicer popravi človekove napake, vendar se pri tem izgubi mnogo časa in s tem prirastka. V kmečkih gozdovih se redkokdaj izvajajo gojitvena dela. Prerediti so ali pa jih lastnik ljubosumno čuva in ne dopušča nobenega redčenja, čeprav bi bilo potrebno. Navadno kmet ne pozna vrednosti vseh drevesnih vrst, še manj pa vrednosti postranskih gozdnih produktov, ki so dobili veliko vrednost šele z razvojem tehnike. Še vedno misli, da so hrast, jelka, mecesen, smreka, jesen in bor edina dragocena drevesa.

Glede na vse to je potrebno, da posvetimo več pažnje strokovnemu upravljanju kmečkih gozdov. Omenili smo že, da poseduje kmečke gozdove pri nas nad 36.000 malih in srednjih posestnikov, ki jih dejansko tudi upravljajo. Njim seveda ni mogoče dati strokovnega znanja naenkrat. O tem, kako bi praktično najlažje dosegli strokovno upravljanje kmečkih gozdov, bomo pisali drugič.

Inž. Igo Oraš.

Kako zavarujemo kokoši pred mrčesom

Kokoši napravišmo pred valenjem s prahom zoper mrčes. Prav tako napravišmo tudi gnezdo in to ponovimo vsake štiri do šest dni.

Da odvrčamo pršice od mladih kokoši in gos, nastelimo njihov hlev s pra-protjo, z rožmarinom ali z drugim, močno dišečim zeliščem. Da jih uničimo, obesimo v hlevu majhne steklenice z ogljikovim sulfidom in, ko ta izhlapi, napolnimo vnovič z njim steklenice.

Če hočemo kokoši hlev obvarovati mrčesa, vržemo proti stenam in stropu hleva apneni prah, tako da nastane gost oblak prahu. Del prahu se vsede v razpoke in stike hleva, kjer uniči mrčes; drugi del pade na tla in ga z ostalimi smetmi pometemo v kot. Druga dne ponovimo ta postopek. Kokoši so na tak način rešene ušje nadloge in se bolje počutijo, hlev pa izgubi ves smrad.

Tudi smrekove igle ali zdrobljena smrekova stela so, če jih natresemo čez noč v kokošjem hlevu, dobro sredstvo zoper mrčes vsake vrste.

KAKO JE NASTALA

NOVA JUGOSLAVIJA

Tito:

Borba narodov zaslužjena Jugoslavije

Takoj nam je bilo jasno, da pripravljajo Draža Mihajlovič oborožen napad na Užice. Zato je umaknil od Kraljeva 800 četnikov z namenom napasti Čačak, kar se je pozneje tudi zgodilo. Ti četniki niso samo odprli Nemcem fronte pri Kraljevu, temveč so našim edinicam s tega sektorja na zahrbtn način vzeli tudi nekaj težkih topov in tankov, da bi se z njimi okoristili pri napadu na Čačak. Razumljivo je, da smo tudi mi morali umakniti s fronte pri Valjevu del naših sil, da bi zavarovali Užice in Čačak. Iz dogodkov, ki so pozneje sledili, je jasno, da je bil Dražin napad na nas izvršen po dogovoru z Nedičem in celo z Nemci, ker so nas ti hkrati napadli na vsaj črti od Kraljeva do Drine.

Ker smo točno vedeli za gibanje četniških edinic proti Užicam, so naše sile dobile nalogo, da 2. novembra ob 4. uri zjutraj izvrše protinapad. Osem kilometrov od Užice na križišču Užice-Užiška Požega—Kosjerić so naše edince naletele na 800 četnikov in jih po večurni borbi popolnoma razbile. Tu je padel

sam četniški komandant, nekaj sto četnikov pa je pokrilo bojno polje. Ukazali smo splošen napad na Užiško Požego, glavno četniško bazo. Po izredni krvavi borbi, ki je trajala ves dan, so naše čete zavzele mesto Požego in pričele goniti četnike proti Ravni gori. Naše sile so obklopile Ravno goro s treh strani: od Čačka, Gornjega Milanovca in Užiške Požega. Ko je Draža Mihajlovič videl, da je od vseh strani obklojen, je hitro poslal v naš štab oficirja za zvezo Mitiča, ki je s sklenjenimi rokami prošil, naj zapovem, da bi prestala ta krvava borba. Čeprav je v partizanski vojski vladalo brezmejno sovraštvo do izdajalske klike in želja, da se čimprej uniči, sem pristal, da se borba ustavi in sicer pod naslednjimi tremi pogoji:

1. da se četniške sile takoj umaknejo na črto Kamenica—Bajići;
 2. da se takoj osnuje skupna komisija, ki bo preiskala požeški primer in druge krivice;
 3. da se takoj osnuje komisija za definitivna pogajanja za sporazum.
- Komisija za pogajanja se je sestala v Čačku, toda do kakega sporazuma ni

moglo priti, ker je Nemcem uspelo, da so pri Valjevu in Kraljevu prebili našo fronto in s pomočjo tankov začeli hitro napredovati. Pričele so se izredno hude in krvave borbe na vsem sektorju od Kraljeva do Drine. Četniki Draže Mihajloviča so ta čas odkrito sodelovali z Nemci. Tako so na primer v Gornjem Milanovcu ponoči zahrbtno razorožili 500 partizanov, jih na Ravni gori do golega slinkli ter jih po najhujših zlorabah v mrazu poslali Nemcem v Valjevo. Nemci so nato na zverinski način umorili skoraj vse te heroje. Pri Mionici so četniki ujeli 17 bolničark in zdravničkov, jih poklali ter o svojem junaštvu poslali Nemcem poročilo. Tedaj se je začelo tesno sodelovanje Mihajlovičevih četnikov z Nemci.

Skoraj ves november so se naše partizanske sile brezprimerno upirale Nemcem in nedičevcem, ki so bili v premoči. Najsrdečje borbe so bile v Valjevskem sektorju pri Bukovniku, na sektorju Pecke, Krupnja in Loznice in na sektorju G. Milanovac—Kraljevo. Nemci so uporabljali številne tanke in aviacijo. Na obeh straneh so bile izgube izredno velike. Končno je uspelo Nemcem okoli 25. novembra zavzeti Užice in Čačak. Glavnina naših sil se je umaknila proti Zlatiboru in Ivanjici. Zadnje močnejše borbe so bile ob reki Uvcu med Sandžakom in Srbijo.

Velik del partizanskih sil se je v manjših odredih znova vrnil v notranjost Srbije, kjer je svojo herojsko borbo proti okupatorju in njegovim hlap-

cem nadaljeval. Iz drugega dela pa so bile naše slavne brigade, I. in II. srbska, ki so skupaj s črnogorskim brigadami dvakrat prehodile svojo slavno pot od Črne gore do Bosanske Krajine.

Ko se je v Srbiji vse to dogajalo in ko se je ljudstvo nadčloveško borilo proti okupatorju in domačim izdajalcem, so v Črni gori že od julija 1941. leta trajale neprekinjene borbe z italijanskim okupatorjem ter je v začetku decembra okrog 3.500 črnogorskih partizanov napadlo Plevlje, močno utrjeno mesto v Sandžaku, katerega je branila cela italijanska divizija. Z nezaježljivim zaletom so naše sile vdrele v mesto in po izredno krvavih bojih zavzele njega večji del. V pouličnih borbah je poginilo okoli 2.000 italijanskih vojakov. Po dnevni bitki so se morale naše edince umakniti iz mesta, ker brez težjega orožja niso moge zavzeti utrd, iz katerih so neprenehoma s topovi ustreljevali mesto.

V teh bojih smo tudi mi utrpeli velike izgube. Borbe so se potem nadaljevale v Bosni, zlasti okoli Rogatice in Zvornika. Oktobra je bila očiščena vsa vzhodna Bosna z mesti Rogatica, Vlasenica, Han Pijeskom, Srebrenico itd. Naše sile so bile pred vrati Sarajeva, na Romaniji in pri Stamboliću. V Liki in Kordunu so naše sile osvobodile večji del ozemlja. Že avgusta so naši odredi v Bosanski Krajini zavzeli Drvar in nekaj drugih krajev. Tudi tod so bile borbe z italijanskimi in ustaškimi silami prav tako srdite. (Dalje)

PODZEMELJSKA

BOGASTVA V SOVJETSKI ZVEZI

Pred revolucijo je Rusija imela dokaj slabe pojme o svojih rudnih bogastvih, kajti devet desetih njenega ozemlja geološko še niso raziskali. Celo na zemljevidu evropske Rusije, to je v tistem delu države, ki je bil najbolj znan in raziskan, kateremu je carizem posvečal največjo pozornost, so bile »bele lise« na severu, zapadu in velikem delu juga. V azijski Rusiji so do takrat raziskali komaj stoti del vsega ozemlja.

Po oktobrski revoluciji pa se je to skrajno nazadnjaško stanje naglo spremenilo. Začela so se obširna raziskovanja naravnih bogastev v deželi. Proti koncu desetletja 1930/1940 so natančno raziskali več kot polovico ogromnega ozemlja Sovjetske zveze, to je, več kot 10.000.000 km² ali dvakratno ozemlje vzhodne Evrope.

V začetku druge svetovne vojne so raziskali ves evropski del Sovjetske zveze do skrajnega severa, dalje Ural, večji del Kazakstana in centralne Azije, južno Sibirijo in ogromna prostranstva Azije vzhodno od Koluna do polotoka

Čukotka. Ta raziskavanja so prinesla dokaze, da je Sovjetska zveza med prvimi, ki imajo najvažnejša rudna ležišča na svetu.

Te ogromne uspehe, ki so tako preobrnili prvotno slabo poznavanje podzemnih bogastev države, pa so dosegli samo zato, ker so narodi Sovjetske zveze množično pomagali pri geološkem raziskavanju svojih dežel. Tisoči prostovoljnih geologov, visokošolcev, delavcev, lovcev, učencev in kmetov, ki so dobro poznali svoje pokrajine, so zbirali vzorce kamena ter jih pošiljali v znanstvene zavode.

Tako so s pomočjo domačih prebivalcev odkrili ležišča nafte v Buguruslani, dalje premogovni bazen v Čerenkovu, več ležišč svine in cinka za Bajkalom ter v centralni Aziji številna in bogata ležišča zlata.

Sovjetska zveza ima ogromne važne geološke pokrajine kakor Ural, polotok Kola, Kavkaz in druge, kjer so rude v takem izobilju, da si to le težko predstavljamo. Poglejmo samo Ural, ta biser

Sovjetske zveze: premog in petrolej, železo in baker, aluminij in magnezij, nikelj in krom, tungsten in vanadij, zlato in platina, dragoceno kamenje in znameniti uralski dragulji, velika ležišča kalijevih soli, ki so najbogatejša na svetu — vse, kar smo našli sedaj, je dokaj pomanjkljiv seznam vseh rudnin, ki so jih odkrili, odkar je sovjetska oblast začela vzpodbujati k množičnemu raziskovanju dežele.

Na polotoku Kola so našli obilico rudnih bogastev. Sovjetski geologi so v gorskem masivu Kibinu odkrili 58 kemičnih elementov, med katerimi so nekateri zelo redki, in vendar v taki količini, da jih lahko industrijsko izkoriščajo. Pokrajina v Kibinu je zaslovela kot svetovni mineraloški muzej. Tu izkoriščajo železo, nikelj, baker, apatite, nefeline, sljudo in redke elemente v zelo velikih množinah.

O vseh ležiščih, ki so jih odkrili v Sovjetski zvezi, nas pouči knjiga profesorja A. Jakovljeva: Podzemna bogastva Sovjetske zveze. Pisatelj nas seznani z geologijo vseh pokrajin Sovjetske zveze v vrsti kratkih, a jedrnatih poglavjih, kjer živahno slika vsa prirodna bogastva. Poglavja: »Zlato runo v Kavkaskih gorah«, »Bogastva velike ruske planote« in »Sibirski Eldorado« nam govore o ogromnih rudnih virih v deželi, ki ustvarja s širokim delovnim poljem dobrih za svoje prebivalce.

Kako so nekoč živeli ljudje?

Nekoč bogatašem ni bilo tako »z rožicami postlano« kakor dandanes. Ko so Anglosaksi podjarmili Dance, so jim očitali nečimrnost, ker so se vsak čas česali, se enkrat na teden kopali in ker niso nosili svojih oblek na sebi toliko časa, da so se na njih raztrgale v cape. Stari švedski pisatelji pa so pisali, kako zapravljivi so nekateri njihovi sorojaki, ki jedo kruh iz čiste pšenične moke, ne da bi jo mešali z drubljenimi skorjo dreves.

Leta 1254 se je angleški kralj prvič razveselil ležišča na slamnjači. Vsi njegovi predniki so ležali na golih deskah, ker še niso poznali slamnjač, še manj seveda postelj z žimnicami. Leta 1300. niso poznali v Angliji ne kamninov ne peči. Grelji so se okrog posod z žerjavico.

Srednji vek še ni poznal stekla. Okna so bila prepleljena s papirjem. Celina Evrope je bila v starih časih daleč pred Anglijo glede napredka. V začetku 14. stoletja ni bilo v Londonu še nobenega osebnega voza, bogataši so morali hoditi peš ali pa so jahali konje.

SMEJMO SE

Z DUNAJA

Sodnik sodišča za denacifikacijo na Dunaju je zaprosil za svoj redni letni dopust. Njegova prošnja je bila z ogorčenjem odbita, ker bi moralo v tem primeru nešteto zapornikov čakati še štiri najst dni na oprostilno sodbo.

KAJ JE DOMINION

Kakor znano, je bila Indija proglašena za »svobodno državo« in razdeljena v dva dominiona — Indijo in Pakistan. Dominion — to je dežela, ki se z njo igram.

Ona je podobna dominam!

IZ FRANCIE

Vesti, ki jih širijo razni nasprotniki sedanje francoske vlade, češ da je Ramadier nasproten povišanju mezd, so brez vsake podlage. Ko so namreč Ramadiera vprašali, če je pripravljen, da se mu zviša plača, je z velikim navdušenjem pristal na to.

NAFTA

Kapitalist: »Zakaj se mi nismo prej nikdar brigali za interese romunskega naroda?«

Imperialist: »Zaradi nafte.«

Kapitalist: »In zakaj smo zdaj za ta narod tako v skrbeh?«

Imperialist: »Zaradi nafte.«

Jugoslavija je prejela tri grame radija

Pred časom je prispela iz Kanade v Jugoslavijo dragocena pošiljka treh gramov radija. Pošiljka je bila v petih velikih zabojih svinec, katerih vsak je tehtal 95 kg. Štiristopetinsedemdeset kilogramov svinec je čuvalo tri grame radija, odnosno njegove žarke, ki zdravijo bolno tkivo, lahko pa tudi uničijo zdrav človeški organizem, če z njimi ne ravna jo oprežno.

Ta količina radija pomeni znatno obogatitev jugoslovanske zdravstvene službe. Pomeni namreč izboljšanje in povečanje zdravljenja z radijem, obenem pa omogoča znanstveni študij mladega zdravniškega naraščaja.

V Jugoslaviji je po osvoboditvi bilo le malo radija. Vse klinike, bolnišnice in znanstveni zavodi v državi so razpolagali komaj s poldrugim gramom radija, medtem ko je ugotovljeno, da je povprečno za največ milijon prebivalcev potreben po en gram radija.

Komite za zaščito narodnega zdravja je imel to okolnost v vidu in se zaveda, da je s sedanjo pošiljko le deloma izboljšana jugoslovanska radijska terapija. Ljudske republike Makedonija, Črna gora ter Bosna in Hercegovina so od sedanje pošiljke prejele skupno 1,143 grama radija, ostanek je bil razdeljen med ostale republike.

Radij je prispel v Jugoslavijo v poseb-

nih tubah iz platine, dolgih do 2 cm ter v iglah iz platine, dolgih 27 mm — v tako imenovanih filtrskih tubah in filtrskih iglah. Notranjost teh filtrov je napolnjena z radijskim prahom, ki tehta približno 2 miligrama. Mimo teh tub in igel se radioaktivna telesa ne direktno, ne indirektno ne prenašajo v krvni obtok človeškega organizma. Zračna ener-

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

- 12. 9. 1764 je umrl Phillippe J. Rameau, francoski skladatelj.
- 12. 9. 1875 je bil rojen v Hrvatskem Zagorju hrvatski in kajkavski pesnik dr. Dragutin Domjanič.
- 13. 9. 1944 je bilo v Moskvi podpisano premirje med zavezniki in Romunijo.
- 14. 9. 1944 so zasedle enote Rdeče armade varšavsko predmestje Prago.
- 14. 9. 1852 je bil rojen v Šibeniku Simo Matavulj, pisatelj realističnih povesti.
- 15. 9. 1789 je bil rojen Fenimore J. Cooper, ameriški pisatelj.

gija iz teh hermetično zaprtih teles, se izkorišča na ta način, da se tube polagajo v naravne telesne odprtine, ki so potrebne obsevanja z radijem, ali pa se igle zabadajo v obolela mesta. Radijski žarki, ki žarijo, se raztekaajo na vse strani in ožarjajo bolno tkivo. Na ta način uspešno zdravimo nabrekli in rakasta obolenja v prvi stopnji. Pri otrocih je radijsko obsevanje skoro sto odstotno uspešno.

16. 9. 1943 je Vrhovni plenum OF slovenskega naroda proglasil priključitev in združitev Slovenskega Primorja k Sloveniji in svobodni Titovi Jugoslaviji

17. 9. 1943 je bil ustreljen Julius Fučik, češki pisatelj in novinar.

18. 9. 1869 je umrl v Celovcu kulturni delavec, organizator in jezikoslovec Antona Janežič. Po njegovi zaslugi je bil Celovec tiste dni važno srelišče slovenske kulturne delavnosti.

PRISPEVAJTE ZA
TISKOVNI SKLAD

OF

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Na pokrov je zopet postavil soho svetega Petra.

Vzravnal se je, si otepel prašne roke in se oddahnil. Pogledal je Katino, ki je stala ob strani s svetilko v rokah, vsa blede, brez sape, z velikimi očmi. Položil si je prst na usta, a ni rekel besede; Katina mu ni odgovorila, a je razumela, oči so mu potrdile.

»Počakajte,« je zasepetal, ko je hotela oditi po cerkvi.

Pokleknil je pred oltar in sklenil roke. Katina je pokleknila poleg njega, svetilko je postavila na oltarno stopnico. Svetloba je oblivala le spodnjo polovico sten; sveti Mihael je bil ves v skrivnostnem mraku. Gospod Martin je strmel vanj, oči so se mu ustavljale na hudičku in na beli duši, ki sta se tehtala.

Iz preobčutljivosti so se mu venomer porajale misli in ga motile v molitvi. Saj s tem ni oskrnil cerkve, saj je vse božje. Kam naj bi sicer skril? Tu ne bodo brskali... In če izve don Jeremija, ga zaradi tega ne bo pestil; povedal mu pa ne bo. Saj je smešen v svoji skrbi. Pa ga je že zopet motilo in mu ni dalo miru...

Zdrnil se je iz misli, došepetal molitev in se glasno pokrižal.

Nista se vračala po isti poti, po kateri sta bila prišla. Krenila sta po drugi strani kuelja, na kolovoz, ki je vodil mimo raztresenih, v temi spečih kmetij. Niže, na položnem obronku, se je od kolovoza cepila široka steza, ki se je po

strmi rebri spuščala proti Krnici. Zavila sta nanjo, prešla strme vzpetine, se pretaknila skozi goščavo hrastovja in obstala nad neko strmino. Steza se je vila v nižavo, kakor da vodi v prepad.

Čedermac je sedel v suho travo. Katina je počenila poleg njega, svetilko je postavila za deblo košatega drevesa. Pot ju je bila utrudila. Noč je bila mirna, tiha, zrak soparen; debele kaplje potu so jima stale na čelu.

Bilo je prijetno v tisti višini. Kadar koli je gospod Martin prihajal v Krnico ali se vračal domov, se je ustavil na tem mestu. Vselej podnevi, ponoči še nikoli. Napeto se je oziral v nižavo, kakor da bi v temi hotel zagledati svojo rojstno vas. Ni je razločil, pretemno je bilo, slepila ga je svetilka. Videl jo je s svojimi duševnimi očmi. Ležala je kakor v velikem prgišču, ki je leglo na pobočje Mije. Od treh strani so jo zapirali obronki, odprta je bila le proti vzhodu. Zemlja nerodovitna, siromašnejša kot drugod. Delila jo je struga hudournika, ki se je le ob velikem deževju napolnila z vodo. Tedaj so umazani valovi divje drli v nižavo in se stekali v Nadižo. Boren studenec za vasjo je dajal vode le v jeseni in spomladi. Sredi vasi je stal globok vodnjak, nad njim kapelica s kamnitim kipom svetega Roka. Ob ozkem klancu sedem hiš, med njimi njihova, Pirhova, s sivo streho. Zdelo se mu

je, da jo kljub temi razloči s te višine. Le streha je bila nova, a vse drugo nespremenjeno, tako kot za njegovih otroških let. Pred njim je živo stalo vsako drevo, vsak grm, vsaka skala. Duh po starini, po preprostosti, ubožstvu in domaćnosti. Hiša v eno nadstropje z lesenim mostovžem, ki je počnel gledal na široko, obzidano dvorišče. Na zunanji steni nad klancem je bila nekdanja naklonska Mati božja. Podoba je bila že odpala z ometom, ostala so le velika Marijina stopala in zgoraj Jezuščkova glava. Kako so mu nekdanji tisti ostanki, ki jih je gledal in v duhu sestavljal celotno podobo, drastili domišljijo! Sredi dvorišča je stala pritlikava lipa; bila je sto krat okleščena, a se je vedno znova razrasla, raztezala košate veje in širila hlad in senco. V njenem zelenju se je kot otrok skrival s svojim bratom in sestrami, Perino in Marico; Katine takrat še ni bilo...

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakring, Gertrudestrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franc Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Volkermarktstrasse 21/L. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.